

ПРОМЕНИТЕ В РЕДА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ПОМОЩ ОТ СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ НА ЕС

Мартин Петков, Консулто България

Резюме: Преглед и анализ на основните моменти от Постановлението, уреждащо предоставянето на безвъзмездна помощ. Разглеждат се новите моменти в постановлението от 2008г., касаещи основните принципи и правила за предоставяне на безвъзмездна помощ, като се поставя акцент върху реда за кандидатстване и оценка на проектни предложения.

По-малко от една година след приемането на Постановление на Министерски съвет № 121/31.05.2007г. (ПМС № 121) бяха предприети и първите корекции в него. До голяма степен те отразяват опита, натрупан след обявяването на пилотните схеми по Оперативните програми, но прави впечатление и обстоятелството, че на този етап се търси решение само по конкретни казуси, а не се върви в посока на създаване на по-подробна и прецизна правна уредба.

Основните промени могат да бъдат групирани по следния начин:

1. Изключенията от принципа, че за една дейност се предоставя една безвъзмездна помощ.

Посоченият принцип наистина би следвало да има приоритет. От него може да има и изключения, но текстът на чл. 5 от ПМС №121 в момента дава твърде голяма свобода в това отношение. Чл. 5, ал.1 оставя изцяло на преценката на финансиращата институция (договарящия орган), дали да се прилага този принцип или не. По този начин самият принцип, до голяма степен, се обезсмисля, тъй като е възможно той изцяло да бъде «отменен» от решения на договарящите органи по Оперативните програми. Очевидно този текст има нужда от допълнително прецизиране, като дори е препоръчително да се посочат и тези няколко, вероятно конкретни, случая, когато принципът «една дейност – една безвъзмездна помощ» няма да се прилага. Наистина, съгласно чл. 5, ал.1 - изключението от принципа, се прилага тогава, когато е налице «постоянна потребност от страна на целевата група», но това всъщност означава обикновено субсидиране на определена държавна политика без реализиране на никаква добавена стойност. От подобен вид са например проектите за «социален патронаж», финансирани по Оперативна програма «Развитие на човешките ресурси».

Допълнителна неяснота се въвежда с втората алинея на същия член, в която се посочва, че описаното по-горе не се прилага за «звена от структурата на бенефициента», които кандидатстват за финансиране чрез него. От самия текст

трудно може да се разбере, кое точно не трябва да се прилага – правилото или изключението на предходната алинея, но анализът показва, че очевидно в случая става дума за хипотези, при които бенефициент е самата държавна администрация (и отделни звена от нея). Тези звена наистина могат да получават повече от една безвъзмездна помощ, което е характерно основно за компонентите «Техническа помощ» във всяка Оперативна програма. Интересно е обаче, дали това правило няма да бъде допълнително разширено и да намери приложение и по други проекти по ОП «Административен капацитет» и «Развитие на човешките ресурси», което определено би било неправилно.

2. Срокът за подаване на проектни предложения.

Като положителна следва да се отчете промяната, свързана с въвеждането на минимален краен срок за подаване на проектни предложения по Оперативните програми. Досега в ПМС № 121 не беше фиксиран такъв, което доведе до не особено добрата практика почти всички схеми по ОП “Административен капацитет” и ОП “Околна среда” да бъдат с твърде кратък срок за кандидатстване (30 – 40 календарни дни). Сега се въвежда **изискването срокът за кандидатстване да бъде не по-кратък от 60 дни**, което до голяма степен се припокрива и с практиката от предприсъединителните програми, където сроковете варираха от 60 до 90 дни.

3. Етап, на който кандидатите трябва да представят документи.

Друга промяна, отново продиктувана от практиката, е свързана с представянето на документи от кандидатите. Досега в максимална степен се целеше улесняване на кандидатите по Оперативните програми, като се изискваше на етап кандидатстване те да представят само декларации, относно своя статут и профил, а документите, удостоверяващи тези обстоятелства се искаха накрая само от одобрените за финансиране кандидати. Това, обаче доведе до редица случаи, в които кандидатите декларират неверни или неточни обстоятелства. Последното, обаче се установява едва накрая и така или се забавя сключването на договори по съответната схема, или се стига дори до неусвояване на средства по нея. Поради тази причина **договарящите органи вече ще могат и вероятно ще изискват някои от същинските документи още на етап кандидатстване**, което със сигурност ще доведе до оптимизиране на тяхната работа в процеса на оценка на проектните предложения.

4. Други изменения.

В ПМС № 121 са направени още няколко изменения, които са свързани най-вече с административното управление на средствата от ЕС, като в случая от

първостепенно значение е необходимостта от допълнително **прецизиране на ролята на Централното координационно звено** (дирекция “Управление на средствата от ЕС” към Министерството на финансите). Трябва ясно да се очертае каква функции ще изпълнява това звено – чисто координационни или контролни, тъй като в това отношение все още липсва достатъчно яснота.

5. Необходимост от бъдещи промени.

Както беше посочено и в началото, направените промени имат за цел по-скоро да решат конкретни проблеми, възникнали пред структурите, управляващи средства от ЕС, а не толкова да дадат някакво цялостно разрешение, особено за ключови етапи от процеса на усвояване на тези средства.

Все още дори **не е започната дори дискусия за приемането на закон**, който да урежда основните етапи по управлението и усвояването на Структурните фондове. То продължава да се осъществява на базата на правителствени постановления.

Не са предприети никакви мерки и в посока – **гарантиране на прозрачност на оценителния процес**. Защото, ако има етап, на който да липсва прозрачност, това е именно етапът на оценка на проектните предложения. Въпросът за прозрачността до голяма степен неправилно се отклонява към това кой е получил безвъзмездна помощ и към т. нар. “препоръки” получателите да се обявяват в интернет. Последното (обявяването в интернет) се прави поне от пет години насам и в никакъв случай не представлява някаква тайна. Същинският въпрос наистина не е кой е получил безвъзмездна помощ, а как и защо тази безвъзмездна помощ е дадена на конкретната организация. Такъв отговор може да даде само работата на оценителната комисия и решение в тази насока може да бъде включването на външни наблюдатели в комисиите по оценка. Тези наблюдатели може и да не са напълно независими и безпристрастни (последното никога и по никакъв начин не може да се гарантира), но поне би трябвало да намалят в значителна степен вероятността от потенциално “еднолично манипулиране” на оценителния процес.

Независимо от прокламираната кампания, че **на бенефициентите трябва да се помага при подготовката на техните проекти, един от основните и практически инструменти в тази насока реално е напълно неутрализиран** от действащото ПМС № 121. В Постановлението се посочва, че в сесиите за въпроси и отговори по всяка схема за безвъзмездна помощ не могат да се дават “становища, относно съответствието на проект или кандидат с условията за кандидатстване”. В случая е пропуснато да се уточни, че не могат да се дават становища за **конкретен** проект или кандидат и така се стигна до нелепата ситуация много от държавните институции да не отговарят на никакви въпроси, относно допустимостта на проектите и кандидатите. Една от въпросните институции определено се открие в това отношение, като насърчително съветваше питащите да се “консултират” с един или друг закон или с текста от Насоките за кандидатстване (който обаче

очевидно е неясен за тях). Подобен подход в никакъв случай не може да се приеме като желание на администрацията да се помага за подготовката на качествени проекти и категорично се нуждае от промяна.

Промени в ПМС № 121 очевидно следва да бъдат направени и с цел **прецизиране на отделните етапи на оценка**. Една от основните грешки, която беше допускана през изминалата една година е свързана най-вече с **етапа на административна оценка**. На този етап институциите, които очевидно нямат достатъчно опит по предприсъединителните програми, са **отхвърляли голям брой от подадените предложения**. В един конкретен случай дори на този етап са отхвърлени 2/3 от проектите, което е абсолютно недопустимо. Това означава, че **проекти, които може да са били изключително добри и смислени даже не са били прочетени**, защото към тях е липсвал даден придружителен документ (например Автобиография на експерт, Декларация от член на Управително тяло и т.н.). Логично е такива документи да бъдат искани допълнително, тъй като последното не води до неравнопоставеност между кандидатите. Става дума за документи, които не влияят на качеството на проектното предложение – случай съвсем различен от този, когато част от проекта липсва или същият няма бюджет (последното би довело до поставяне на кандидата в по-изгодна ситуация спрямо останалите, защото ще разполага с повече време да готви проекта си).

Аргументите, изложени по-горе, навеждат на мисълта, че **това едва ли ще бъде последната промяна на ПМС № 121**. Най-вероятно тя ще бъде последвана и от други, които би трябвало ефективно да облекчат, както работата на администрацията, така и участието на лицата и организациите по Оперативните програми.